

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету
від 26.08.2020 р., протокол №01

Методика викладання української літератури

назва освітнього компоненту

ПРОГРАМА

обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки бакалавра
(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності 014 Середня освіта
(шифр і назва спеціальності)

предметної спеціальності 014.01 українська мова і література
(шифр і назва предметної спеціальності)

освітньо-професійної програми «Середня освіта (українська мова і література). Англійська мова»
(назва освітньо-професійної програми)

Бердянськ, 2020

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Валентина Школа, доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету 21.08.2020 р., протокол №01.

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Методика викладання української літератури» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (українська мова і література). Англійська мова» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.01 українська мова і література.

Предметом дисципліни є Методика викладання української літератури

Міждисциплінарні зв'язки: УНТ, вступ до літературознавства, теорія літератури, літературна критика, історія зарубіжної літератури, культурологія, історія мистецтв, зокрема, малярства, музики, театральної справи, історія України, філософія, історія української літератури.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1.Метою викладання навчальної дисципліни «Методика викладання української літератури» є підготовка висококваліфікованих учителів-словесників. Методика викладання літератури дає майбутньому вчителю уявлення про методологічні основи курсу, систему теоретичних знань, формує навички в галузі моделювання процесу вивчення літератури на макро- та мікрорівнях, професійні вміння, необхідні для практичної діяльності в умовах сучасної загальноосвітньої школи.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Методика викладання української літератури» є:

1. Познайомити студентів з історією розвитку методики викладання української літератури як науки, її сучасним станом, у тому числі досягненнями передового педагогічного досвіду, авторськими технологіями кращих учителів; вузівськими підручниками з дисципліни, методичними посібниками, періодичними виданнями з фаху.

2. Навчити майбутнього вчителя планувати свою роботу, розробляти й проводити уроки та виховні заходи з української літератури різних типів, раціонально використовуючи виховні можливості літератури, методи й прийоми, які забезпечують найвищу педагогічну результативність.

3. Залучати студентів до наукової роботи.

4. Формувати високі професійні якості, викликати й зберігати інтерес до професії.

5. Ознайомити майбутніх учителів зі змістом, обсягом, структурою та навчально-виховними завданнями шкільного курсу української літератури; чинними програмами, підручниками, хрестоматіями, методичними посібниками.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей та продемонструвати такі результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
---	----------------------------------

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 5. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови, теорії та історії української літератури в закладах середньої освіти, практиці навчання української мови і викладання української літератури.

СК 9. Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мови і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

СК 10. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.

СК 11. Здатність власною державницькою позицією, особистою мовною культурою, ерудицією, повагою й любов'ю до української мови, літератури, історії виховувати національно свідомих громадян України.

СК 14. Здатність здійснювати власне дослідження в освітній діяльності, узагальнювати й оприлюднювати результати розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо).

ПРЗ 4. Знає провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні, специфіку його перебігу в культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, здобутки національної літератури, художні твори класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою.

ПРУ 1. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

ПРУ 3. Володіє різними видами аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору з фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної культури.

ПРУ 4. Володіє навичками атрибуції, розрізняє культурно-літературні епохи, напрями, течії, жанри, стилі української літератури за їх сутнісними характеристиками й на тлі світового письменства.

ПРУ 5. Порівнює мовні й літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.

ПРК 4. Керується у своїй діяльності принципами толерантності, творчого діалогу, співробітництва, взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 4 кредитів ЄКТС / 120 години.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Методика викладання української літератури як наукова дисципліна та навчальний предмет. Об'єкт, предмет і структура методики навчання української літератури. Учителю та його професійні навички.

Тема 2 Урок як основна форма вивчення літератури в школі. Сучасний урок української літератури, його типи та специфіка. Структура та методика уроку літератури.

Тема 3 Розвиток усного та писемного мовлення учнів у процесі шкільної літературної освіти. Система розвитку зв'язного мовлення учнів на уроках літератури. Форми роботи над мовою художнього твору та мовленням учнів.

Тема 4-5 Структура уроку. Особливості структури уроків підготовки до написання творів різних типів. Специфіка уроків вижиттєпису та індивідуального стилю письменника, уроків вчення літератури рідного краю, вступних і підсумкових занять.

Тема 6. Позакласна та позашкільна робота з літератури. Роль і завдання позакласної роботи в процесі літературної освіти учнів загальноосвітньої школи. Індивідуальна, групова та масова позакласна робота.

Тема 7-8. Методологія аналізу тексту художнього твору. Принципи, прийоми, шляхи шкільного аналізу художнього твору. Особливості методики вивчення художнього твору. Типологія шкільного аналізу.

Тема 9 Специфіка шкільного вивчення фольклорних творів. Особливості методики вивчення фольклорних творів

Тема 10. Літературно-критичні статті та елементи теорії літератури в шкільному вивченні. Літературно-критичні статті в шкільних програмах. Елементи теорії літератури в шкільному курсі української літератури. Вивчення життєпису та індивідуального стилю письменника.

Рекомендована література

Базова

1. *Наукові основи методики літератури. Навчально-методичний посібник / За ред. Н.Волошиної. К.: Ленвіт, 2002. 344 с.*
2. *Пасічник Є. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. К.:Ленвіт, 2000. 384 с.*
3. *Ситченко А.Л. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах [Текст] : навч. посіб. для студентів-філологів. К.: Ленвіт, 2011. 291 с.*
4. *Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник / Г.Л.Токмань. К.: ВЦ «Академія», 2012. 312 с. (Серія «Альма-матер»).*

Допоміжна

1. *Башманівська Л.А. Білоус Н.М. Практикум з методики викладання української літератури . Навчально-методичний посібник. Київ: ВД «Слово», 2013. 144 с.*
2. *Ворожейкіна О.М. 100 цікавих ідей для проведення уроку. 2–ге видання, перероблене. Харків: Основа, 2011. 256 с.*
3. *Демчук О. Нестандартні уроки української літератури 9–11 клас. Тернопіль: Підручники & посібники, 2000. 141 с.*
4. *Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н.П.Наволокова. Харків: Вид. група «Основа», 2010. 176 с.*
5. *Книга вчителя української мови та літератури: Довідково-методичне видання / Упоряд. Н. І. Шинкарук. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. 352*
6. *Нікішина Т.В. Творче самовираження вчителя української мови та літератури. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 175 с. (Б-ка журн. «Вивчаємо українську мову та літератури»; Вип.1 (62)).*
7. *Паращич В.В. Розгорнуте календарне планування уроків. Посібник. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2007. 64 с.*
8. *Пультер С., Лісовський А. Методика викладання української літератури в середній школі. Курс лекцій для студентів філологів. Тернопіль: Підручники і посібники. 2011. 144 с.*
9. *Романишина Н. Українська художня мала проза: теоретико-методичні аспекти вивчення. Рівне, 2013. 576 с.*
10. *Ситченко А. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу. Монографія. Київ: Ленвіт, 2004. 304 с.*
11. *Ситченко А., Шуляр В., Гладішев В. Методика викладання літератури: Термінологічний словник / За ред. А. Л. Ситченка. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. 132 с.*

12. *Степанишин Б.* Стратегія і тактика в літературній освіті учнів: Роздуми старого методиста-словесника, або Від "альфи" до "омеги" у викладанні рідного письменства в школі. Київ: Веселка; Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2003. 191 с.
13. *Телехова О.* Українська література. Методичні матеріали до вивчення шкільного курсу: Посібник для вчителів. Харків: Ранок, 2000. 112 с.
14. *Тесля О.* Як навчити учнів писати твори. Київ: Рад. школа, 1968. 112 с.
15. *Українська література. 5 – 11 класи:* Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською і російською мовами навчання. Київ: Генеза, 2002. 136 с.
16. *Шуляр В.* Планування літературної освіти школярів: технологічна концепція. Миколаїв, 2006. 96 с.

11. Інформаційні ресурси

1. Бердянський державний педагогічний університет. Режим доступу : <http://bdpu.org/>
2. <http://ukrknyga.at.ua/> - «Українська книга» - безкоштовна електронна бібліотека
3. <http://chytanka.com.ua/ebooks/index.php?action=url/authors> - Читанка
4. <http://ukrkniga.org.ua/> - Українська книга
5. <http://exlibris.uaweb.org/> - українська електронна бібліотека Exlibris
6. <http://library.kr.ua/> - бібліотека ім. Д. Чижевського
7. <http://1576.ua/> - бібліотека українського світу
8. <http://www.ukrlit.vn.ua;> www.ukr-in-school.edu-ua.net

1. Методи навчання:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція), із застосуванням комп'ютерних технологій; семінари, бесіда, розповідь.
- *Наочні:* самостійне спостереження, ілюстрування, демонстрування
- *Практичні:* наукове дослідження, навчальні дискусії, створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуації пошуку (метод цікавих аналогій тощо).
Методи письмового і текстового контролю.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання:

6. Система оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (добре)
65-77			C (добре)
58-64			D (задовільно)
50-57	задовільно		E (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно)

			з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методи навчання:

1) За джерелами передачі й характером сприйняття інформації :
Словесні, наочні, практичні.

1.1. Словесні: пояснення, розповідь, лекція, бесіда (вступна, бесіда-повідомлення, бесіда-повторення, репродуктивна, евристична, катехізисна).

1.2. Наочні: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.

1.3. Практичні: вправи, лабораторні роботи, практичні роботи, графічні роботи, дослідні роботи.

2) За основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання: методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок.

3) За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові, дослідницькі.

4) **Методи стимулювання навчальної діяльності:**

4.1. метод навчальної дискусії – суперечка, обговорення будь-якого питання навчального матеріалу;

4.2. метод пізнавальних ігор – моделювання життєвих ситуацій, що викликають інтерес до навчальних предметів;

4.3. метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу – використання пригод, гумористичних уривків;

4.4. метод створення ситуації новизни навчального матеріалу;

4.5. метод опори на життєвий досвід здобувачів.

5) **Методи контролю і самоконтролю у навчанні:**

5.1. метод усного контролю: основне запитання, додаткові, допоміжні; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване;

5.2. метод письмового контролю;

5.3. метод тестового контролю;

5.4. метод графічного контролю;

5.5. метод програмованого контролю.

6) **Бінарні методи:**

Методи викладання: інформаційно-повідомляючий; пояснювальний; інструктивно-практичний; пояснювально-спонукаючий; пояснювальний.

Методи навчання: виконавчий; репродуктивний (відтворюючий); продуктивно-практичний; частково-пошуковий; пошуковий.

7) Сторітеллінг.

8) Бриколаж

9) Скрайбінг

10) Гейміфікація

11) Дебрифінг

12) Фактчекінг

13) Трайнінг

14) Сінквей